

gronden, dan zou hij daarmee impliciet betogen dat zich een situatie *kon* voordoen waarbij Nederland aan de zijde van de Geallieerden aan de oorlog zou gaan deelnemen: dan gaf men Hitler een motief en in elk geval een excuus om tot de bezetting van ons land over te gaan.

Verstandig beleid eiste, meende van Kleffens, tweërlei: aan de ene kant, gegeven het feit dat bij voortgezette oorlogvoering de gevaren voor Nederland evident waren, een onophoudelijk aftasten van de mogelijkheden, hoe gering ook, om tussen de Geallieerden en Duitsland een acceptabel compromis te bevorderen. Daarbij ging hij er overigens van uit dat Hitler en zijn minister van buitenlandse zaken, von Ribbentrop, dan op de een of andere manier uitgeschakeld dienden te worden¹; verscheidene van die bemiddelingspogingen werden achter de schermen door van Kleffens ondernomen (hij zond er begin januari '40 Colijn voor naar Rome) – zij liepen alle op niets uit. En aan de andere kant leek het hem wenselijk, publiekelijk de positieve waarde van de neutraliteitspolitiek te onderstrepen en er daarbij vooral op te wijzen, welk een nuttige functie Nederland door zijn zelfstandigheid en onafhankelijkheid in Europa vervulde. De minister kwam daarmee dicht, gevaarlijk-dicht, in de buurt van de verheerlijking der neutraliteit zoals die door Telders ('wij zijn *trustees*') bedreven was, met dit verschil evenwel: waar Telders (hoe anders zou hij luttele maanden later over de situatie denken!) in dat neutraliteitsbeleid oprecht geloofde, daar was in de geest van van Kleffens een element van gezonde twijfel aanwezig of het iets zou baten. Maar hij was minister: het had zin, het eigen volk een hart onder de riem te steken en de voorwendsels die Hitler bij een invasie van ons land stelling te berde zou brengen, bij voorbaat te ontzenuwen.

Het toeval gaf de twee lange, publieke uiteenzettingen die mr. van Kleffens aan zijn buitenlands beleid wijdde, een bijzondere plaats: de eerste in de Tweede Kamer op donderdag 9 november, midden in het 'eerste alarm' dat wij al geschetst hebben en op de dag volgend op die waarop majoor Sas onder ede had willen verklaren dat Hitler op zondag 12 november ons land zou aanvallen – de tweede in de Eerste Kamer op donderdag 25 januari 1940, anderhalve week na het 'tweede alarm' dat wij nog beschrijven zullen.

¹ Dit denkbeeld legde hij, nadat hij op verzoek van de Rotterdamse zakenman A. G. Kröller de Zweed Birger Dahlerus, een relatie van Goering, ontvangen had, op 12 oktober 1939 aan de Franse gezant, baron de Vitrolles, voor. Diens brief aan Parijs van dezelfde datum werd in februari 1942 door het *Auswärtige Amt* gepubliceerd (o.a. in *Die Zeit*, 12 febr. 1942). Mr. van Kleffens erkende jegens ons op 25 januari 1957 de authenticiteit van de brief maar merkte op, dat de Vitrolles, die niet erg goed placht te luisteren, hem meer in de mond gelegd had dan hij had gezegd.